

Робота учасника
I туру
Всеукраїнського конкурсу
«Учитель року – 2012»

Костюк Наталії Миколаївни

Номінація: Музичне мистецтво

Семенівська ЗОШ I-II ступенів
2012 року

Зміст

1. Заява про участь у конкурсі
2. Анкета учасника конкурсу
3. Фотографії вчителя.
4. Висновок про педагогічну та методичну діяльність претендента в навчальному закладі.
5. Опис вчителем досвіду з реалізації проблеми.
6. Презентацію власного педагогічного досвіду в програмі Power Point.
7. Розробки уроків :
 - Урок – подорож планетою Барвистої музики.
 - Урок музики і розвиток образу.
 - Урок – конкурс «Літо нас чекає»
 - Підсумковий весняний урок.
 - Урок – концерт, присвячений музиці П.І. Чайковського.
8. Розробка позакласного заходу «Усний журнал: «Всесвітньо - відома оперна діва – Крушельницька Соломія Амвросіївна»».
9. Список використаної літератури.

Власний особистісний і педагогічний портрет

Я, Костюк Наталія Миколаївна, стала педагогом за покликом серця, тому часточку свого серця, своєї душі віддаю своїм вихованцям. Моє життєве кредо "Є у людини два світи: із них один, що нас створив, а інший твориш ти по мірі власних сил". Кожна людина, в великій мірі, творить себе сама. І я, напевно, в деякій мірі, створила себе. Ще з дитинства, прислухаючись до порад своїх батьків, вчителів, я старалася бути наполегливою у всьому, чим займалася. Доля склалася так, що музику в нашій школі викладала талановита вчителька з музичної школи Зубок Олена Василівна, яка помітила мої здібності до музики і запропонувала мені піти навчатися до музичної школи, на спеціальність "Баян". І, дякуючи їй, після закінчення школи я вступила до Хмельницького педагогічного училища, на факультет початкового навчання з додатковою спеціальністю "Керівник дитячого художнього колективу". Любов до музики, вміння грати на баяні, допомогли мені стати вчителем музики.

В народі кажуть: "Якщо з будинку чути музику і спів, то там живуть добрі люди, з якими можна просилатися і жити", у моїй хаті музика — це духовне джерело.

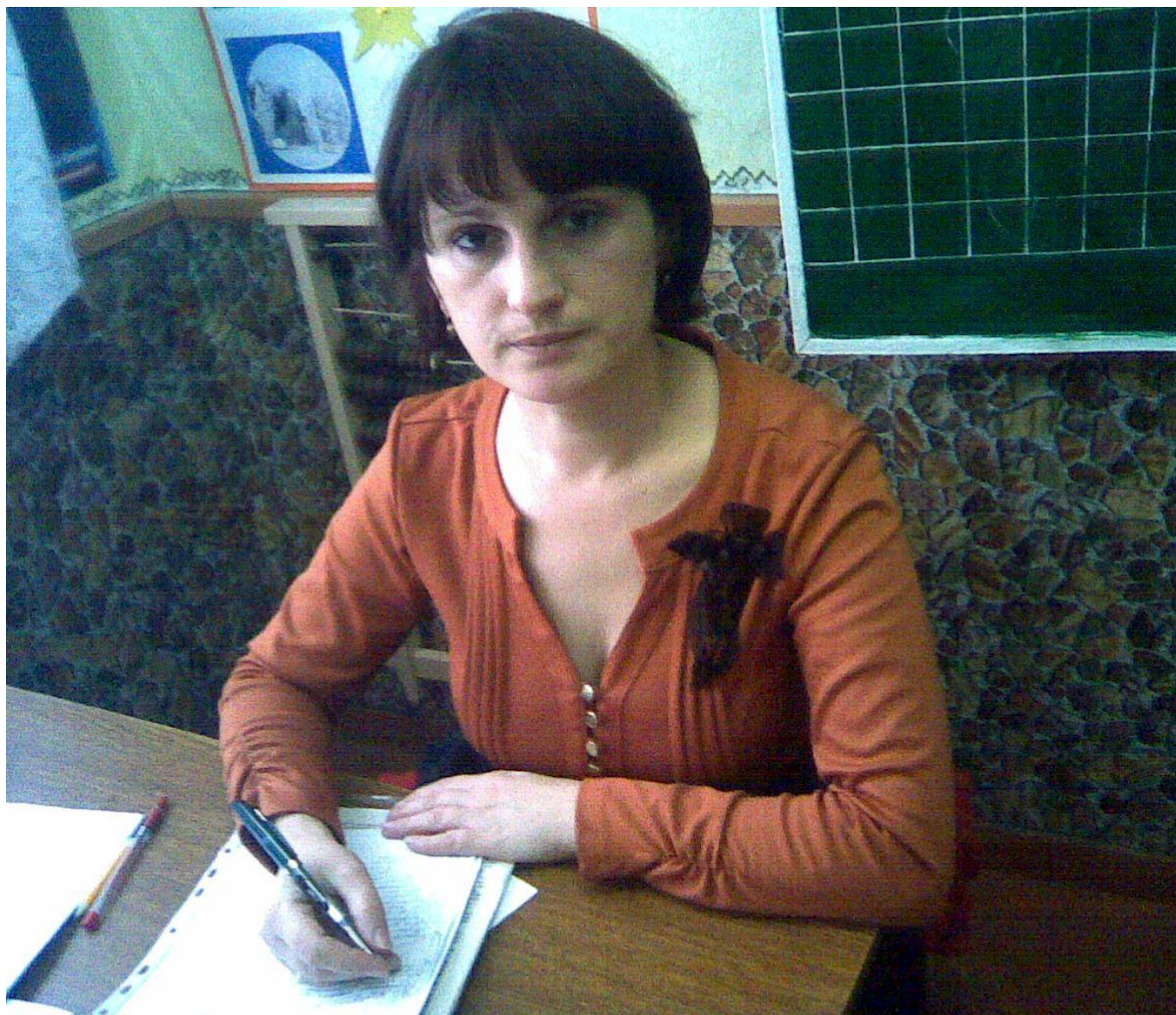
Моє педагогічне кредо "Лиш той учитель, хто живе так як навчає". Я люблю музику, люблю грати на баяні та гітарі, люблю співати народні та сучасні пісні, люблю слухати музику, я живу з музикою, і тому своїх учнів я навчаю так, щоб музика для них стала супутником життя. Я прививаю у них любов до музики, бажання займатися нею, відчувати її красу.

Стараюся зацікавити дітей музикою, завжди обираю доцільну форму спілкування на уроках музики. Готуючись до уроків, добираю матеріал і завдання, які захоплюють учнів. Великого значення надаю розвитку вокально - хорових навичок учнів, тому що спів є природнім вираженням естетичних почуттів, дійовим засобом до активного залучення школярів до музики.

Музика може виконати свою естетичну, пізнавальну і виховну роль тільки тоді, коли діти навчаються по справжньому й чути її і роздумувати про неї.

Різноманітність прийомів, систематичність у роботі, підбір цікавого пісенного репертуару, забезпечують мені бажаний результат процесу вокального виховання школярів.

Музикою займаюся не тільки в школі і в дома, але й у місцевому клубі та дитячому садку.

Висновок про педагогічну діяльність

Наталія Миколаївна працює вчителем музики Семенівської ЗОШ І-ІІ ступенів з 1994 року.

Працюючи над проблемним питанням "Розвиток вокально — хорових навиків учнів" , Наталя Миколаївна користується методиками, які розвивають чутливість учнів до музики, ведуть їх у світ добра і краси, допомагають відкрити в музиці животворне джерело людських почуттів, виховують здатність до активної різнобічної діяльності, формують ціннісно — орієнтаційне ставлення до музичного мистецтва, сприяють розвитку художньо — творчих здібностей дітей.

На її уроках музика сприймається як живе й захоплююче мистецтво, тому таким самим живим і захоплюючим є процес навчання.

Вчителька розвиває творчі здібності учнів до співу, музикування, виховує в них художні смаки, вчить розмірковувати про почуту музику, робити висновки і узагальнення.

Музично — творча діяльність її учнів виявляється в імпровізації пісенних мелодій, придумуванні нескладних мотивів, інсценуванні сюжетів пісень, складенні елементарних танців, створенні ігр — драматизації, ритмічних супроводів. Важливим стимулом до творчості є створення на уроці пошукових ситуацій (впізнання мелодій у різному звучанні).

Роботу щодо оволодіння вокально — хоровими, музично — ритмічними та іншими практичними навичками проводить в тісному зв'язку із засвоєнням конкретної теми.

При підготовці до уроку враховує сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу й одночасно спирається на закономірності самої музики, пам'ятаючи, що урок музики повинен бути уроком мистецтва.

Вона вміє зацікавити дітей музикою, обрати доцільну форму спілкування, враховуючи унікальність кожного учня.

Тому в своїй практиці, поряд з традиційними типами уроків, вона використовує і нетрадиційні форми уроків:

- комбінований урок;
- урок введення в тему;
- урок узагальнення теми;
- інтегрований урок;
- урок - екскурсія;
- урок- гра;
- урок - концерт;
- урок - дискусія;
- урок-диспут;
- урок - вікторина;
- урок - конкурс;
- урок — подорож .

Відповідно до обраного типу уроку вона застосовує (при потребі) інтерактивні методи навчання, які створюють найсприятливіші умови для міжособистісної взаємодії учнів. Серед них:

- індивідуальна робота;
- робота в парах;
- робота в групах ("карусель", "ажурна пилка", "мозковий штурм", "дерево рішень", "мікрофон", "навчаючи — навчаюсь");
- поєднання групового і індивідуального методів навчання, коли спів одного класу чергується зі співом одного учня;
- імітаційні ігри;
- рольові ігри (інсценізації, драматизації);
- дискусія (метод "Прес", "Обери позицію");
- дебати;

Костюк Наталія Миколаївна впроваджує в практику елементи передового педагогічного досвіду. Є активним учасником районних колективних форм роботи, всіх районних виступів фольклорних колективів. Вона вмілий організатор усіх виховних заходів у школі, бере активну участь у громадському житті села (є керівником сільського вокального колективу

"Чарівниця", завжди допомагає у проведенні дитячих ранків у місцевому дитячому садочку "Білочка").

Її наполеглива праця дає позитивні наслідки: учні вміють і хочуть співати, проявляють бажання займатися музикою.

Опис власного досвіду

Одним із важливих завдань уроку музики у загальноосвітній школі є навчання дітей співу. Спів є природним способом вираження естетичних почуттів, дійовим засобом активного залучення школярів до музики. З усіх видів виконавського мистецтва він є найдоступнішим для дітей видом музичної діяльності, порівняно легко засвоюється ними, не вимагає значної попередньої підготовки. Тому спів здавна розглядався як один з основних засобів музичного виховання. У процесі співу учні засвоюють музичну мову, пізнають жанрову основу пісні. У них розвиваються музичні здібності, емоційний відгук на музику, формується музичне сприймання, виховується інтерес до музики. Учні не просто пізнають музичну мову — вони починають активно користуватися нею у виконавській діяльності.

Однак не будь-який спів сприяє розвитку учнівського голосу. Неправильне звукоутворення, порушення гігієнічних норм у співі нерідко приводять до захворювання або й втрати співацького голосу. Щоб застерегти це я вивчаю співацькі можливості учнів, механізм і специфіку звукоутворення дихання, дикції.

Якщо навчання співу проводиться правильно, то голоси у дітей починають звучати особливо гарно. У хлопчиків голос набуває особливої дзвінкості, у дівчаток — рис індивідуального тембрового забарвлення.

Основні співацькі навички дітей:

- 1) дихання;
- 2) володіння звуком;
- 3) володіння словом у співі.

Між цими навичками існує тісний взаємозв'язок.

Так, хороше звучання голосу залежить від правильного дихання, ясної дикції, гарної співацької постави. Кожна навичка є складною дією, яка вимагає уваги до себе, систематичної й наполегливої роботи по її формуванню. Зокрема, навичка володіння звуком включає в себе атаку

звуча, звукоутворення, використання резонаторів, чисте інтонування, згладжування реєстрів, звуковедення, володіння динамікою, рухливість співу

Виховання співацьких навичок — це єдиний процес, зумовлений злагодженою роботою дихально-голосового апарату. Яке б конкретне завдання вчитель не ставив (укріпити дихання, вдосконалити дикцію в пісні, домогтися дзвінкості звучання тощо), він має прагнути до комплексного виховання всіх навичок у єдності вокальних вимог.

Постійний зв'язок існує і між центральною нервовою системою та роботою голосоутворюючих органів. Зокрема, кожен звук, проспіваний учнем, залишає слід у центральній нервовій системі (пам'яті). Якщо учень заспівав напружено або, навпаки, в'яло, невиразно вимовляючи слова, і ця вада не була виправлена вчителем, то й надалі він співатиме з тими ж помилками, набуваючи неправильної навички.

Спів — дуже складна дія, адже учень має одночасно вільно видобувати, правильно формувати вокальний звук, чисто інтонувати, виразно фразувати, чітко вимовляти слова, співати узгоджено з усім класом.

З перших уроків у школі я звертаю увагу дітей на якість звучання, вчу їх розрізняти красивий спів, оцінювати його, прагнути до правильного виконання. Прагну до вираження в співі певного настрою.

Щоб вокально-хорові навички виховувалися успішно, я вчу учнів усвідомлювати співацькі завдання і спосіб їх виконання. Це вимагає вмілого поєднання пояснень і практичного показу вчителя. Оскільки вокальний досвід молодших школярів, незначний, у співвідношенні пояснень і показу більшу роль відіграє приємний, виразний, правильний спів учителя. Пояснення опираються на співацький досвід учнів, на образні аналогії порівняння з слуховими, зоровими, просторовими, руховими відчуттями.

Важливою умовою успішного формування вокально-хорових навичок є зацікавлене, емоційне і водночас свідоме ставлення учнів до співу.

Оскільки на уроці музики здебільшого використовую колективний спів, діти мають набути й хорових навичок — навичок строю (інтонаційності,

узгодженості) і ансамблевих навичок (узгодженості сили звучання, тембру, темпу, метру і ритму).

Робота над формуванням вокально-хорових навичок

Співацька постава. Необхідною умовою вільного, ненапруженого співу є правильна співацька постава, яка сприяє створенню готовності голосоутворюючих органів до дії. Вимога правильної співацької постави — це вже активізація голосового апарату, підготовка його до правильного розподілу м'язових сил при співі.

Якою має бути співацька постава? Учні під час співу повинні стояти рівно, зручно, випрямивши спину, голову тримаючи прямо, опустивши руки. Уся постать повинна виражати готовність до співу.

Якщо діти співають сидячи, стільці повинні відповідати їх зросту. Сидіти треба рівно, не горблячись, не спираючись на спинку стільця чи парт тримаючи руки на колінах.

Слід розповісти дітям, як потрібно сидіти чи стояти під час співу. Щоб учні засвоїли правила співацької постави, я не вдаюся заучування, а звертаюся до учнів із запитаннями: "Діти, подивіться, як я стою (сиджу) при співі? Як я тримаю голову! Руки? Як відкриваю рот? Я спираюсь на спинку стільця? Можливо, я переступаю з ноги на ногу? Задираю голову вгору?" тощо.

Надалі, роблю зауваження дітям щодо їхньої співацької постави, доцільно зосереджую увагу дітей на позитивному прикладі. Скажімо: "Зверніть увагу, як сидить при співі Тетянка. Спинка рівна, голову тримає прямо руки на колінах. Тому й співає гарно"; "правильно сидять при співі Оксана, Коля... А ще хто?", "Усі, і Віталік теж, почули, як потрібно сидіти?" тощо. Можна звертати увагу учнів і на негативні приклади посадки окремих дітей.

Поки правильна співацька постава не стане звичкою, я постійно стежу за нею, виправляю дітей, заохочую тих, хто правильно сидить чи стоїть при співі.

Співацьке дихання. Правильне співацьке дихання є основою вокальної техніки. Від набуття навички співацького дихання значною мірою залежить формування навичок звукоутворення і дикції.

Існують різні типи співацького дихання. У сучасній вокальній педагогіці найбільш визнаним є так званий косто-абдомінальний (косто — ребро, абдомен - живіт) тип дихання. У ньому беруть участь нижні ребра і діафрагма, м'язи черевного преса.

Типовий недолік у дітей - поверхове, неглибоке (так зване ключичне) дихання, яке зовнішньо виражається у підніманні плечей.

Для розвитку співацького дихання не слід звертатися до відокремлених від звука вправ, оскільки вони малоефективні. Робота дихальних м'язів під час співу тісно пов'язана з роботою гортані і верхніх резонаторів. Тому співацьким дихання стає тільки у процесі фонації.

Правильність співацького дихання залежить від правильності вдиху, який може бути різним залежно від характеру пісні. Перед тим, як співати пісню, що йде в помірному або повільному темпі, я пропоную взяти спокійне, глибоке дихання. Коли ж пісня виконується в швидкому темпі, то вдихання і перед початком співу, і між фразами буде швидким, коротким. Характер вдиху залежить від виразного диригентського жесту вчителя.

Набирати повітря треба безшумно, не піднімаючи плечі, так, щоб нижні ребра розсувалися трохи вбік і живіт ледь помітно випинав уперед. Вдих рекомендується проводити одночасно через ніс і рот. Під час вдиху в дітей має виникати відчуття легкого позіхання, яке розширює глотку і готує форму резонаторів. З самого початку я привчаю дітей брати дихання за моєю рукою.

Регулятором тривалості співацького вдиху є довжина музичної фрази. На початковому етапі я вибираю твори з короткими музичними фразами. Якщо музична фраза виявилася для дітей надто довгою, то у процесі розучування її можна трохи прискорити, а потім сповільнити до потрібного.

Під час вдиху необхідна невелика затримка дихання, потім починається поступовий видих. Відсутність моменту затримки дихання, потрібної для накопичення необхідного тиску під голосовими складками, викликає інтонаційно неточний звук.

Найбільш складним у співацькому диханні є економне видихання під час співу, розподіл повітря на цілу фразу. У співака повинне бути таке відчуття, ніби він не видихає повітря під час співу, тобто відчуття "опори" на дихання. При збереженні під час видиху вдихального відчуття голос звучить, незалежно від нюансу, соковито й наспівно. І навпаки, спів на залишковому диханні позбавляє звучання цих якостей, робить його без тембровим і в'ялим.

Я домагатися того, щоб діти до кінця доспівували кожен музичну фразу в пісні, це дає хороші наслідки. Я враховую, що при голосному співі порушується злагоджена робота співацького апарату: дихання стає напруженим, судорожним, м'яке піднебіння — пасивним, голосові складки втрачають пружність і рівномірність коливання. Щоб уникнути напруженого, форсованого звучання, не слід вдихати надто багато повітря. Надмір повітря, тиснучи на складки, призводить до неточної інтонації. Від перебору повітря виникає м'язове напруження в голосовому апараті, у тому числі й зажатість артикуляційних органів, що веде до погіршення дикції, швидкої втомлюваності.

У хоровому співі велике значення має *ланцюгове дихання*, при якому співаки передихають у різних місцях фрази. Це потрібно для того, щоб досягти безперервності звучання там, де цього вимагає музичний образ.

Ланцюгове дихання здійснюють у такий спосіб: ділю учнів хорової партії на кілька груп і намічаю для кожної групи різні місця передихання. Саме передихання здійснюється м'яко, після непомітного зняття звука і наступного його продовження без поштовху.

Співацька дикція.

Співацька дикція — це ясність, розбірливість, правильність вимови тексту у співі. Вона є наслідком знання і розуміння тексту, відчуття

музичного образу і бажання донести його до слухачів, систематичної роботи над формуванням навички словоутворення.

Вокальна дикція вимагає активності артикуляційного апарату, який складають такі *голосоутворюючі органи*:

- а) губи,
- б) язик,
- в) м'яке піднебіння,
- г) щелепі гортань з голосовими складками,
- д) зуби.

Вокальна мова має свої особливості, оскільки носіями вокального звуку є голосні. Тому при співі голосні звуки максимально протягуються, а приголосні звуки вимовляються коротко, швидко.

Створення звуку.

При вимові *голосної а*: нижня щелепа опускається і рот розкривається найсильніше;

на у губи витягуються,

на О рот повинен мати форму овалу.

Залежно від характеру пісні вимова приголосних може бути твердою або м'якою. Деякі приголосні (наприклад, р), треба здовжувати, наче подвоювати (рр...), деякі промовляти коротко (с, ш, щ), особливо наприкінці слова.

Працюючи над чистотою інтонації, я використовую такі прийоми:

1. Важливою умовою формування чистоти інтонування є настройка в тональності перед роботою над піснею (спів стійких звуків тональності).
 2. Спів на півголосом, по підгрупах, індивідуально.
 3. Проспівування мелодії із закритим ротом, вголос і про себе.
 4. Проспівування мелодії пісні на різні склади.
 5. Спів «ланцюжком», коли діти по чергово виконують фрагменти мелодії.
- При цьому важливим є досягнення інтонаційної точності вступу.

6. Враховуючи схильність школярів до наслідування, можна використовувати гру «Музична луна», коли звуки, музичні фрази або важкі мелодичні звороти виконуються по черзі (вчителем – дитиною, солістом – групою).
7. Прийом «Питання – відповідь», коли початок фрази співає учитель, а діти повинні її закінчити.
8. Прийом тихого співу.
9. Спів без акомпанементу.
10. Пластичне інтонування, тактування, елементарне диригування.

Всі ці прийоми вокальних навичок необхідно використовувати в комплексі, послідовно і систематично, оскільки один прийом може забезпечувати формування декількох навичок.

Пропонуючи на уроці певні вокальні завдання, я враховую те, що якість співу залежить від настрою учня, стану його здоров'я.

Хоровий спів, крім вокальних навичок, вимагає оволодіння специфічними для колективного співу навичками хорового строю й ансамблю. Якщо *хор* співає фальшиво й неузгоджено, він не може виразно й осмислено виконувати пісню.

Хоровий стрій залежить від багатьох чинників:

- а) розвинутості музичного слуху дітей,
- б) володіння ними співацькими навичками,
- в) емоційного і фізичного стану,
- г) наявності слухової уваги тощо.

Досягненню хорового строю сприятимуть такі прийоми:

- а) попередній інтонаційний аналіз пісні і визначення складних для виконання фраз;
- б) ретельна і різноманітна робота над окремими фразами (спів зі словами, на складах з назвою ноти, у сповільненому темпі, із закритим ротом)

Не варто через окрему інтонаційно складну фразу багаторазово вторювати всю пісню. Хороший результат дає поєднання індивідуального і

групового методів роботи, коли спів усього класу чергується зі співом окремих учнів.

Розрізняють ансамбль *ритмічний, темповий, динамічний, інтонаційний, дикційний, тембровий, виконавський*. Робота над ансамблем ґрунтується на методах досягнення строю, ритмічної точності виконання, \ культури звука виразного нюансування тощо.

- а) доспівати звук до кінця,
- б) протягнути довше ноту з крапкою,
- в) одночасно почати і закінчити спів,
- г) взяти дихання,
- д) відчути злитість свого голос звучанням класу

Досягненню хорового ансамблю сприяє чіткий і виразний диригентський жест учителя.

Отже, різноманітність прийомів, систематичність у роботі, підбір цікавого пісенного репертуару забезпечують мені бажані результати процесу вокального виховання школярів..

Урок – подорож планетою Барвистої музики

Тема: Загадкові знаки.

Мета: поглибити знання про ноти як знаки для запису музичних звуків, розглянути елементи нотних знаків, повідомити про складові назви нот.

Мотивація. З'ясувати значення та функції нотних знаків. Практично оволодіти навичками написання елементів нот. Вивчення складових назв нот. Творчо трансформувати зображення музичних знаків.

Тип уроку. Розвиток теми.

План уроку

1. Музичне вітання.
2. Організація класу.
3. Розспівування.
4. Розвиток теми.
5. Практичні завдання.
6. Розучування пісні.
7. Слухання.
8. Висновок.

Ілюстративний матеріал.

1. Р.Щедрій "Золоті рибки".
2. П.Чайковський "Вальс квітів".
3. Я.Дубравін "Сумний котик".
4. А.Островський "До. Ре. Мі."
5. Дидактичний матеріал.
6. Інформаційний матеріал.

Хід уроку

1. Діти входять до класу під звучання музики до мультфільму "Незнайко на Місяці", що імітує приземлення на планету Барвистої музики.
2. Музичне вітання.
3. Організація класу.

4. Вступне слово вчителя.

- Музика допомогла нам потрапити на планету Барвистої музики, а на цій планеті:

Музична веселка палає над світом,
Дарує проміння дорослим і дітям.
Здійнявшись над світом, палає тут вічно
Незгасна барвиста веселка музична.

На цій планеті живуть якісь загадкові знаки, ми сьогодні дізнаємось, які це знаки і для чого вони потрібні.

На планеті Барвистої музики завжди світить яскраве сонечко, яке весело співає пісеньку: *тра-ля-ля*. Ми будемо йому допомагати весело співати. (Діти співають).

Від сонечкової пісеньки прокинувся і повіяв вітерець, зашелестіло листячко, з'явилась нова пісенька: *шум-шум-шум*, яку заспіваємо і ми. (Діти виконують і

Від шелесту листя прокинувся дятел і застукотів по дереву *чук-тук*. (Діти співають).

Веселу пісеньку дятлика підтримали бджілки, я гадаю, що ки її теж підтримаємо: *зум-зум-зум*. (Діти співають).

Казковим лісом подорожують три дівчинки — Марабела, Марабола, Марабілі. Вони співають свою пісеньку, як; складається з складів їхніх імен. (Діти співають).

Стежка привела дівчаток до хатинки, де живуть дідусь та бабуся, кожен з них займається важливою справою. Дідусь ремонтує чобітки для бабусі, у роботі йому допомагає пісенька, яка трошки схожа на пісеньку дятлика:

Тук-тук чобіток
Падай, бабо, молоток.

Не подаси молотка,
Не підкую чобітка.

(Діти співають поспівку у супроводі та плескають ритм долонями
Тим часам бабуся пече хліб і теж співає пісеньку:

Печи, печу хлібчик
Дітям на обідчик.
Беру, беру папку,
Кладу на лопатку.
Шусть у піч, шусть у піч.

(Діти співають поспівку у супроводі, імітуючи рухами процес випікання
хліба).

Закінчивши роботу, дідусь з бабусею пішли до лісу по гриби, дорогою вони
теж співали пісню, яка вам теж відома, тому ми заспіваємо разом з ними:

Диби, хиби, ди-би-би,
Пішла баба по гриби,
А дід по опеньки
В неділю раненько.

(Діти співають, повернувшись один до одного, виплескуючи ритм долонями).
Дідусь із бабусею залишилися збирати гриби, а ми йдемо далі подорожувати
планетою Барвистої музики. І що ж ми бачимо?

Казкова країна лежить перед нами
З горами я лісами, степами й полями.
І тут проживають якісь дивні "люди",
Їх нотами звуть і співають усюди.

З тих нот можна скласти мелодії різні:
Веселі, сумні, а подеколи грізні.
Король тут скрипковий, всіма він керує.
По нотному стану частенько мандрує.
Як ноти ті звати — лиш він тільки знає,
І діток маленьких завжди навчає.
Відкриє ключем вам казкову країну,
І грамоти нотної вчить він дитину.
Йдемо ми і бачим щось, схоже на лан,
А лан цей, малята, то нотний є стан.
На ньому лінійки — раз, два, три і п'ять,
Яку ми забули порахувать?*

(Відповідь дітей).

Як добре, що вмієте ви рахувати,
Не будуть у вас станом ноти стрибати,
А кожна вже знайде для себе хатинку.
Легеньку, тоненьку, немов павутинку.
— Діти, а на нотному стані у кожної ноти дійсно є хатинка.

Ось на першій додатковій у хатинці пречудовій
Проживає тут давно й зараз мчить до нас в авто,
Знаменита нота ДО.
А під першою ліниво, гордовито та мінливо,
І не тоне й не пливе — сумовита нота РЕ.
Та на першій вже лінійці, на зеленій на ялинці,
Спочиває між гільми — дуже ніжна нота МІ.
Подивімося уважно, хто крокує так відважно.
Між лінійок — раз та два. Вихваляється, мов пава,
Дуже мудра й величава — фантастична нота ФА.

А на другій на лінійці сяє сонечко в криничці,
І співає, наче троль — чудернацька нота СОЛЬ.
Між лінійок два та три, завжди дивиться згори
І танцює, й звеселя веселенька нота ЛЯ.
І на третій на лінійці сидить пані у хустинці.
Любить їздить на таксі — це, звичайно, нота СІ.

— Ось ми і дізнались, які загадкові знаки проживають на планеті Барвистої
музики і для чого вони потрібні. Загадкові знаки — це ноти, а ноти — це
знаки для запису музичних звуків.

Ноти всі ми вже назвали,
Їм хатинки відшукали,
Будем далі працювати,
Назви нот в словах шукати.
У конвертиках — склади,
З них ти слово всім склади.
Й назву ноти там знайди.

(Діти складають з частинок слово, в якому знаходять складові назви нот,
читають слово, що склали, і показують складову назву ноти, називаючи її).

— Молодці, всі добре впорались із цим завданням.

На ваших партах є картки — це нотний стан у зменшеному вигляді.

Вам уже відомо, на яких лінійках живуть ноти, тому вам не буде важко
розмістити ноти і знайти кожній ноті хатинку.

(Учні почергово знаходять місце для кожної ноти і показують).

— Дуже добре.

Діти, подивіться, ось у куточку сидить чомусь дуже сумний котик.
Запитаймо його, що сталося. Чому він такий сумний?

(Учні слухають пісню "Сумний котик" у виконанні вчителя).

Я гадаю, що цей котик більше сумувати не буде, а ви дайте відповідь на запитання: "Для чого потрібні ноти?" (Відповіді дітей).

Так, добре, бо ноти — це знаки для запису музичних звуків. Ви вже ознайомилися з нотами і вам буде неважко й танцювати, спробуємо,

(Учні виконують танцювальні рухи разом з учителем під музику народного танцю "Гречаники").

А зараз ми перевіримо, чи добре ви запам'ятали назви нот. Для цього ми вивчимо пісню А.Островського "До. Ре. Мі.". Послухайте, про що розповідається в цій пісні. (Учні слухають пісню у виконанні вчителя).

Ознайомимось зі словами пісні. Читаємо всі разом.

Тепер всі зрозуміли, що пісня має куплетну форму, тобто складається із заспіву та приспіву.

Розпочнемо розучування пісні за фразами. Послухайте першу та другу фрази. Схожі вони чи ні? (Відповіді учнів).

Співаємо першу фразу (учні виконують) і другу фразу (учні виконують). Співаємо дві фрази разом (учні виконують).

Зверніть увагу на приспів. Ми бачимо, що приспів складається із складових назв нот і ви його легко виконаєте (учні співають).

Виконаємо другий куплет, він теж складається з двох фраз. Послухайте. Виконаємо другий куплет. Дуже добре, тепер виконаємо пісню повністю.

А зараз я запрошую вас до дзеркальної зали, де ми побачимо чарівні дзеркала: підводне та квіткове. Подивіться уважно, як у них віддзеркалюються ноти. Пофантазуйте і скажіть, до чого ще подібні ноти і паузи. А правильну відповідь вам підкаже музика. (Слухання музики та відповіді дітей).

Молодці, тепер ви зрозуміли: для того, щоб скласти слово, потрібно знати літери, а для того, щоб записати музичні звуки, треба вивчити ноти, бо ноти — це знаки для запису музичних звуків.

Добре з вами працювали, назви нот разом вивчали.

Гарно знаєм назви всі: до, ре, мі, фа, соль, ля, сі.

Проспіваємо усі: до, ре, мі, фа, соль, ля, сі.

Коли ноти добре знаєш, завжди пісню заспіваєш,

Танець виконаєш вмить, а він душу звеселить,

Будь-кому і будь-коли. Ноти знать повинні ви.

Всім спасибі за роботу, добре вивчили ви ноти,

Та рушати нам пора із планети, дітвора.

Ми сідаємо в ракети й швидко летимо з планети.

— До побачення.(Діти виходять із класу під звучання музики з мультфільму "Незнайко на Місяці").

Тема: Літо нас чекає.

Мета: систематизувати знання, вміння і навички учнів щодо джерел музичного мистецтва, виражального значення елементів музичної мови; формувати вміння міркувати, узагальнювати, робити висновки; розвивати музичні здібності і сприяти активному, зацікавленому й творчому ставленню учнів до музики; перевірити та поглибити рівень музичного розвитку; виховувати духовну потребу слухати класичну музику, відчувати задоволення від успіху власної та колективної діяльності.

Вид уроку. Урок-конкурс.

Тип уроку.

Узагальнення теми.

Обладнання. комп'ютер, DVD, CD-R, папка з портретами композиторів, фортепіано, тести, таблиця результатів конкурсів.

Хід уроку

I. Вхід під мелодію пісні "Як діждемо літа".

II. Музичне вітання.

Добрий день, веселий час! Друзі, усміхайтесь! Вчителя дружненько всі,
Хором привітайте.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

- Пролунав дзвінок і покликав на урок, на урок нових відчуттів та роздумів.
Нас чекають музичні подорожі з піснею, танцем, маршем; ми пригадаємо улюблені пісні, музичні твори. Урок проведемо у вигляді змагання, здійснимо подорож до "музичних країн". Для цього клас поділимо на дві команди. А результати своїх досягнень будемо заносити в таблицю.

Назва конкурсу	I команда	II команда
1. Конкурс		

художників		
2. "Впізнай пісню"		
3. "Музичні інструменти"		
4. "Країни світу"		
5. "Упізнай композитора"		
6. "Знавці музики"		

- Погляньте у віконечко, вітає нас теплою усмішкою довгождана літо. Вам подобається літо? І за що ви любите літо?

Так, літо - це чудова пора, коли яскраво світить сонечко, тішать око своєю зеленню ліси, луки, різними кольорами веселки квітнуть степи.

Літо, літо, літо,

Веселе і привітне.

Пісню ми співаємо,

Літо зустрічаємо.

Виконання в русі пісні "Як діждемо літа" - учні танцюють і виконують пісню.

- Літо дарує нам чудові, насичені, неповторні кольори: жовтогаряче сонце, блакитне небо.

Конкурс художників (метод "Асоціативне малювання").

— Уявіть себе художниками! Відобразіть почуття та асоціації, які у вас виникли під час виконання пісні "Як діждемо літа". (Малюнки, словесні описи, складання віршів). (Оцінювання).

Прислухаймося до звуків літа: шепіт листя, шурхіт трави, плескіт хвиль, стукіт крапель літнього дощичку, пташиний гомін. Це все пісеньки літа.

За цей рік ми вивчили багато пісень. Наступний конкурс.

Впізнайте пісню за поданою групою слів і виконайте куплет.

I команда	II команда
Бабуся, бичок, хата, свині, кури. (Українська народна пісня "Продай, бабуся, бичка"). Гуцул, полонина, дудка, пісня, танець. ("Ой, заграйте, дударики", слова В.Панченка, музика А.Філіпенка).	Півбока, хвостик, роги, коза, край. (Українська народна пісня "Я коза ярая"). Голівонька, перепілонька, ніжка, спинка. (Білоруська народна пісня "Перепілонька").

- Результати в таблицю.

— Подорожуємо далі. Які бувають звуки? За допомогою чого можна передати звук?

Ось ми і в Країні музичних інструментів.

Конкурс.

Назвати інструмент.

I команда	II команда
Звучить флейта "Тема Пташки".	Кларнет "Тема Кицьки".

- Чи здогадалися, куди привела нас музика? Так, ви потрапили у симфонічну казку "Петрик і Вовк" С.Прокоф'єва.

Назвати, чию тему виконують:

струнно-смічкові дерев'яні духові

інструменти. інструменти.

(Тему Петрика). (Тему мисливців).

- Молодці! Рушаємо далі. Перевіримо, як можна бути в класі і подорожувати світом. А допоможе нам звичайна музика.

Слухання музики.

IV. Конкурс "Країни світу".

Слухання: С.Рахманінов "Італійська полька".

- До якої країни ми потрапили? Правильно, завдяки музиці С.Рахманінова ми приїхали до Італії.

Слухання: "Неаполітанський танець" П.Чайковського (фрагмент). Який композитор написав "Неаполітанський танець", перебуваючи в Італії? (П.Чайковський). Назвіть музичний жанр прослуханого твору Чайковського. (Балет).

Слухання: "Марш тореадора" з опери "Кармен" Ж.Бізе. Назвіть музичний твір, композитора, країну, до якої ми потрапили.

Слухання: "Ранок" Е.Гріга. Назвіть музичний твір, композитора, країну, до якої ми потрапили.

V. Конкурс "Упізнай композитора".

- Серед портретів композиторів, яких ви вивчили у 2 класі, потрібно знайти:

I команда	II команда
П.Чайковського	Д.Кабалевського
о М.Лисенка	С.Прокоф'єва

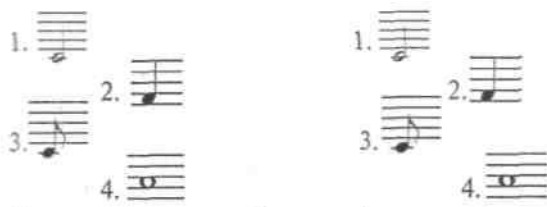
- Літо щедre. Ми можемо поласувати дарами природи, зібрати букети польових квітів, вдихнути запах трав. Бережіть і охороняйте природу. Перед вами "букет літа". На кожній квітці є завдання у вигляді тестів. Виконаймо їх.

VI. Конкурс "Знавці музики". Робота в групі.

Укажіть тривалість:

восьму

половинну

Словесно-музичний матеріал, призначений для співу:

1. Марш.	1. Танець.
2. Танець.	2. Пісня.
3. Пісня.	3. Марш.

Назвіть людину, яка керує хором, оркестром:

1. Виконавець.	1. Композитор.
2. Слухач.	2. Диригент.
3. Диригент.	3. Слухач.

Назвіть музичний

1. Тризвук.	1. Тактова риска.
2. Тактова риска.	2. Тризвук.
3. Реприза.	3. Реприза.

Виберіть стійкі ступені звукоряду:

1. I. III. IV.	1. II, IV, VI, VII.
2. II, IV, VI, VII.	2. I, III, V. MI.

Підсумок уроку.

(Підбиваємо підсумок конкурсів, визначаємо переможців. Нагородження музичними листівками).

- Ось і закінчилася подорож. Молодці! Гарні оцінки — це результат вашої сумлінної праці на уроках музичного **мистецтва**. Вас чекають канікули, відпочинок, подорожі.

Вихід учнів із класу під звучання "Попутної пісні" М.Глинки.

Підсумковий урок

з музичного мистецтва (2 клас)

Урок весняний підсумковий

Тема: Куди ведуть нас пісня, танець, марш.

Мета: узагальнити та поглибити знання за тематичним блоком "Подорож із піснею, танцем, маршем"; закріпити знання про якості, яких набуває пісня, танець, марш, потрапляючи в різні музичні жанри; дати відповідь на запитання: "Куди ведуть нас пісня, танець, марш"; закріпити елементарні правила нотної грамоти; продовжити вокально-хорову роботу, формувати вміння слухати музику.

Вид уроку. Урок-мандрівка.

Тип уроку. Узагальнення теми.

Обладнання: таблиця "Слова-підказки", CD-R, фортепіано, портрет П.І.Чайковського, картки з ребусами та прикладами, макети - нотоносці, збірник пісень.

Хід уроку

Вхід до класу під музику "Колискової" Я.Степового

I. Організаційний момент.

Музичне вітання:

Зараз почнеться музичний урок,

Про це сповістить нас веселий дзвінок,

Сказав, заливаючись на ноті високій:

"Друзі, вітаю з початком уроку!"

Добрий день! | (2 р.) я вам заспіваю.

А ми всі | (2 р.) вам відповідаємо.

Добрий день!

II. Повідомлення теми і мети уроку.

— Сьогодні узагальнюючий урок, на якому повторимо основні типи музики. Дамо відповідь на запитання: "Куди ведуть нас пісня, танець, марш?".

III. Розвиток теми.

— Яка музика вітала вас на початку уроку? До якого жанру вона належить? Що таке пісня? (Діти розглядають на ілюстрації до пісень: "Ой ходить сон", "Грицю, Грицю, до роботи", "Вийшли в поле косарі", "Подоряночка", "Гей, там на горі Січ іде").

— А які ви ще знаєте різновиди пісень? Подивіться на малюнки, поміркуйте, що об'єднує ці пісні. Хто їх створив? Хто - виконує?

— Куди ми помандруємо разом з піснею? Нотна грамота (учні повторюють ноти на пальцях).

Гра "Де живуть ноти?" - робота в парі.

— А тепер кожен перевіряє знання свого сусіда по парті (відкладають на макетах ноти і коментують) — робота в парах.

Один учень на макеті нотоносця відкладає ноту, яку задає сусід по парті, і коментує її місцезнаходження.

— Молодці! Ви знаєте ноти і де вони живуть, а тому зможете прочитати текст, замінюючи ноти буквами, і відповісти на запитання "Коли це буває?"

Самостійна робота.

Перегляд картинок.

- То коли це буває? Так, діти, прийшла весна.

Весна - одна із чудових пір року. Що вона нам принесла? Назвіть ознаки весни.

- Земля прокинулась від зимового сну. Все ожило.

Прислухайтесь до звуків весни. Відгадайте.

СЛУХОВІ вправи — спів бурульок, звук струмочка...

- Щоб проспівати пісеньку весни, повторимо тривалості.

- Молодці, діти! Добре знаєте ноти, тривалості і готові зустріти пісню.

Вправа на розвиток відчуття ритму: проплескати ритмічний рисунок весняної пісеньки.

— Чи впізнали пісеньку? Так, це веснянка. Виконаймо її. Веснянка "А вже
ясне сонечко...". Які ви ще знаєте пісні про весну? Як вони називаються? До
якого музичного жанру ми потрапили з веснянкою "Вийди, вийди Іванку"?
— Так, це "концерт". Який знаєте концерт і хто його написав? ("Перший
концерт". П.Чайковський).

Весна багата на свята.

Хто вас, діти, міцно любить?

Хто вас ніжно так голубить?

Як ви хворі, цілі ночі

Не стуляє свої очі?

(Рідна матуся).

- З яким святом на початку березня ми вітаємо своїх мам, бабусь, дівчаток?

Які пісні ви знаєте про мам, жінок?

Вокально-хорова робота.

Виконання пісні "Вишиванка" О.Колодуб.

(Робота над динамічними відтінками, інтонаційним звучанням та ритмізацією
пісні).

Якщо вам сподобалась пісня — привітайте нею своїх матусь.

Фізкультхвилинка: "Веселий музикант", слова Т.Волгіної, музика

А.Філіпенка (виконання пісні в русі з використанням дитячих музичних
інструментів).

Ось на скрипочці я граю: Я заграю на балалайці:

Ті-лі-л. Тренді-брень, тренді-брень!

На лужку зайці у танці, На лужку зайці у танці,

Ті-лі-лі та ті-лі-лі! Тренді-брень та тренді-бреньВ

А тепер — на барабані:

Бум-бум-бум! Тра-та-тах!

Косоокі всі навтьоки

По кушах та по кушах!

- Відпочили? Продовжуємо мандрувати.

Слухання МУЗИКИ. (Запис на CD-R. Звучить "Марш тореадора" із опери "Кармен").

- Назвіть тип музики.

Гра "Калейдоскоп". Упізнайте різновиди маршів. Звучать: зустрічний; футбольний; войовничий (слухання). Відповіді дітей.

- Де звучать марші? (На дошці ілюстрації до опер М.Лисенка "Коза-дереза", Ж.Бізе "Кармен", М.Коваля "Вовк і семеро козенят"). Назвіть опери.

Весна красна.

Радість принесла.

Сиплемо віночок.

Шиємо в таночок.

Звучить мелодія вальсу. Діти виконують рухи під музику С.Прокоф'єва вальс із балету "Попелюшка". ("Краса"."Сила").

— Який характер музики? Використовуйте таблицю.

Таблиця "Слова-підказки"

весела	спокійна	упевнена
радісна	добра	схвильована
сонячна	м'яка	неспокійна
танцювальна	плавна	загадкова
ніжна	урочиста	чарівна
легка	горда	дивна
смутна	могутня	зла
похмура	богатирська	темна
мрійлива	військова	підступна
грайлива	сувора	швидка

Який розмір вальсу? (3/4). Перегляд таблиці-схеми "Тактування".

IV. Підсумок уроку.

Гра "Чарівний кошик".

— Я діставатиму речі, а ви кажіть, що це:

— портрет П.І.Чайковського;

— картинка "Вовк і семеро козенят"(опера М.Коваль);

— лялька з пісні "Ой лопнув обруч"(І.Беркович "Концерт № 2").

- То куди ведуть нас пісня, танець, марш? .

В опері можемо зустріти і пісню, і танець, і марш; у балеті не співають, у ньому танцюють; у симфонії все виконує симфонічний оркестр.

- Пісня, танець і марш - це основа музики, саме від них пішли усі музичні жанри, в тому числі: опера, балет, симфонія.

Ми співали, танцювали, Слухали, пісні складали. Весну прославляли.

- Продзвенів дзвінок! Закінчивсь урок.

Вихід з класу під музику української народної пісні "Ой лопнув обруч".

Усний журнал:

“Всесвітньо - відома оперна діва -
Крушельницька Соломія Амвросіївна”

Соломія Амвросіївна Крушельницька (* [23 вересня 1872](#), село [Білявинці](#), Бучацького району Тернопільської області — † [16 листопада 1952](#), [Львів](#)) — українська оперна співачка, педагог. Ще за життя Соломія Крушельницька була визнана найвидатнішою співачкою світу. Серед її численних нагород та відзнак, зокрема, звання «Вагнерівська примадонна» XX століття. Співати з нею на одній сцені вважали за честь [Енріко Карузо](#), [Тітто Руффо](#), [Федір Шаляпін](#). Італійський композитор [Джакомо Пуччіні](#) подарував співачці свій портрет з написом «Найпрекрасніший і найчарівніший Батерфляй». Успіхи С.Крушельницької на оперних сценах світу були успіхами і визнанням української музики й мистецтва.

Біографія

Дитинство

Народилася Соломія Амвросіївна Крушельницька [23 вересня 1872](#) року у селі [Білявинці](#), тепер [Бучацького району Тернопільської області](#), в сім'ї [священика](#). Походить із шляхетного й старовинного українського роду. У 1873 році сім'я декілька разів переїжджала: спочатку у [Осівці](#), потім [Петликівці](#), деякий час сім'я Крушельницьких жила у передгір'ях [Східних Бескид](#) — у селі [Тисові](#) на [Станіславщині](#). З [1878](#) року вони перебралися у

село [Біла](#) недалеко від [Тернополя](#), звідки вже нікуди не переїжджали. У неї є сестра [Ганна Крушельницька](#), також співачка.

Про дитячі роки Соломії Крушельницької згадує Марія Михайлівна Цибульська — знайома Крушельницьких:

У нас пам'ятають молоду Соломію, як вона вечорами співала в гурті дівчат десь в садку чи на майдані. Вже тоді голос її був сильний, гарний і дуже відрізнявся від інших

У дитинстві співачка знала дуже багато народних пісень, які вона вивчала безпосередньо від селян.

Навчання в Тернопільській гімназії

Портрет Соломії Крушельницької в краєзнавчому музеї м. [Бережани](#).

Співати почала з юних років. Основи музичної підготовки отримала в [Тернопільській гімназії](#), в якій здавала іспити екстерном. Тут вона зблизилася з музичним гуртком гімназистів, членом якого був також [Денис Січинський](#) — згодом відомий композитор, перший в [Галичині](#) музикант-професіонал.

У [1883](#) році на Шевченківському концерті у Тернополі відбувся перший прилюдний виступ Соломії, яка співала в хорі товариства [«Руська бесіда»](#). На одному з концертів цього хору [2 серпня 1885](#) року був присутній [Іван Франко](#), який разом із українськими, російськими і болгарськими студентами та композитором [О. Нижанківським](#), художником і поетом [К. Устияновичем](#) мандрував тоді краєм. На концерті був також письменник [Павло Думка](#), родом із сусіднього села [Купчинці](#).

У Тернополі Соломія Крушельницька вперше познайомилася із театром. Тут час від часу виступав львівський [театр товариства «Руська бесіда»](#), у

репертуарі якого були опери [С. Гулака-Артемовського](#) та [М. Лисенка](#). Вона мала можливість спостерігати за грою драматичних акторів К. Клішевської, [Ф. Лопатинської](#), [А. Осиповичевої](#), М. Ольшанського, [С. Яновича](#), [А. Мужик-Стечинського](#).

Портрет Соломії Крушельницької в краєзнавчому музеї м. [Бережани](#).

Навчання у Львівській консерваторії

[1891](#) року Соломія вступила до [Львівської консерваторії Галицького музичного товариства](#).

Високо оцінили здібності молодой співачки керівництво консерваторії:

Має всі дані, щоб стати окрасою навіть першорядної сцени. Обширної скалі дзвінкий і дуже симпатичний звук її мецо-сопрано, освіта музична, високе почуття краси, приадна поверховість, сценічна постанова, словом всі прикмети, якими обдарувала її природа, заповідають їй в артистичному світі найкращу будучість

У консерваторії її учителем був знаменитий тоді у Львові професор [Валерій Висоцький](#), який виховав цілу плеяду відомих українських та польських співаків. Під час навчання у консерваторії відбувся її перший сольний виступ

[13 квітня 1892](#) року, співачка виконувала головну партію в ораторії [Г. Ф. Генделя](#) «Месія». [5 червня](#) 1892 року відбувся ще один виступ співачки у [«Львівському бояні»](#), де вона виконала пісню Миколи Лисенка [«Нащо мені чорні брови»](#).

Перший оперний дебют Соломія Крушельницька виконала [15 квітня 1893](#) року, зігравши роль Леонори у виставі італійського композитора Г. [Доніцетті](#) «Фаворитка» на сцені [Львівського міського театру Скарбка](#). Тоді її партнерами були знамениті [Р. Бернгардт](#) та [Ю. Єронім](#). З великим успіхом пройшли також її виступи у ролі Сантуци в [«Сільській честі»](#) [П. Масканьї](#).

[1893](#) року Крушельницька закінчила [Львівську консерваторію](#). У консерваторському дипломі Соломії було написано:

Цей диплом отримує панна Соломія Крушельницька як свідоцтво мистецької освіти, здобутої взірцевою старанністю і надзвичайними успіхами, особливо на публічному конкурсі 24 червня 1893 р., за які була відзначена срібною медаллю...

На оперній сцені

[Поштова марка України](#) присвячена С. Крушельницької, [1997](#) (Michel 219)

Ще під час навчання в консерваторії, Соломія Крушельницька отримала запрошення від польського Львівського оперного театру, проте вона прагнула української опери, якої на той час не існувало. Для того, щоб продовжити навчання, співачка вирішила їхати до [Італії](#). На її рішення вплинула знаменита італійська співачка [Джемма Беллінчоні](#), яка в той час гастролювала у Львові.

Восени 1893 року Соломія їде вчитися до [Італії](#), де її вчителями стали знамениті Фауста Креспі (спів) і професор Конті (драматична гра і міміка). Фауста Креспі, яка підготувала не одну знамениту співачку, вважала Соломію найздібнішою з своїх учениць.

Доброю школою для Соломії були виступи на концертах, в яких вона співала оперні арії. Так, на концерті музично-драматичної школи «Л'Армонія» вона проспівала арії з опер «Фауст» [Ш. Гуно](#), «Африканка» Д. Мейєрбера, «Єврейка» Ф. Галеві. О. Бандрівська так згадує про цей період життя Соломії Крушельницької:

Виїхавши на дальші студії до Італії, вона розвинула голос у лірико-драматичне сопрано, вирівняне від найнижчих до найвищих тонів... Її голос захоплював силою звуку, дзвінкістю, соковитістю, оксамитовістю, гнучкістю, досконалою вокальною дикцією, віртуозною технікою, благородним тембром, далекозвучністю, ліризмом і драматизмом...

[Поштова марка України](#) присвячена С. Крушельницької, [1997](#) (Michel 219)

З [1894](#) року Крушельницька виступає в [Львівській опері](#), завойовуючи симпатії глядачів.

У другій половині [1890-х](#) років почались її тріумфальні виступи на сценах театрів світу: [Італії](#), [Іспанії](#), [Франції](#), [Португалії](#), [Росії](#), [Польщі](#), [Австрії](#),

[Єгипту](#), [Аргентини](#), [Чилі](#) в операх [«Аїда»](#), «Трубадур» [Д. Верді](#), «Фауст» Ш. Гуно, «Страшний двір» [С. Монюшка](#), «Африканка» [Д. Мейєрбера](#), «Манон Леско» і «Чіо-Чіо-Сан» [Д. Пуччіні](#), [«Кармен» Ж. Бізе](#), «Електра» [Р. Штрауса](#), «Євгеній Онєгін» і «Пікова дама» [П. Чайковського](#) та інших.

У [1910](#) році С. Крушельницька одружилася з відомим італійським адвокатом, мером міста [В'яреджо](#) Чезаре Річчоні, який був тонким знавцем музики й ерудованим аристократом. Вони взяли шлюб в одному з храмів [Буенос-Айреса](#). Після одруження Чезаре і Соломія оселилися у В'яреджо. Тут Соломія купила віллу, яку назвала «Саломеа».

В [1920](#) році Крушельницька в zenіті слави залишає оперну сцену, виступивши останній раз в неапольському театрі в улюблених операх «Лорелея» і «Лоєнгрін». Далі своє життя присвятила камерній концертній діяльності, пісні виконувала 8 мовами. Здійснила турне Україною, Європою, Америкою. У [1894–1923](#) майже щороку виступала з концертами у [Львові](#), [Тернополі](#), [Стрию](#), [Бережанах](#), [Збаражі](#), [Чернівцях](#) та інших містах [Галичини](#). Її єднали міцні узи дружби з [І. Франком](#), [М. Павликом](#), [О. Кобилянською](#), [М. Лисенком](#), [Д. Січинським](#) та багатьма іншими культурними діячами Галичини і Наддніпрянщини.

Особливе місце у творчій діяльності співачки займали концерти, присвячені пам'яті [Т. Г. Шевченка](#) та І. Я. Франка. Для участі в цих концертах вона часто приїжджала до Західної України.

У [1929](#) році в [Римі](#) відбувся останній гастрольний концерт С. Крушельницької.

У [1938](#) році помер чоловік Крушельницької Чезаре Річчоні. У серпні [1939](#) року співачка відвідала [Галичину](#) і через початок [Другої світової війни](#) не змогла повернутися в [Італію](#). Після приєднання в листопаді 1939 року Західної України до СРСР, нова влада націоналізувала будинок артистки,

залишивши їй тільки чотирикімнатну квартиру, у якій вона жила із сестрою Ганною. Під час німецької окупації Львова С. Крушельницька дуже бідувала, тому давала приватні уроки вокалу.

У післявоєнний період С. Крушельницька почала працювати у Львівській державній консерваторії ім. М. В. Лисенка. Однак її викладацька діяльність ледь почавшись, мало не завершилася. Під час «чищення кадрів від націоналістичних елементів» їй інкримінували відсутність консерваторського диплома. Пізніше диплом був знайдений у фондах міського історичного музею.

Могила Соломії Крушельницької у [Львові](#) на [Личаківському кладовищі](#)

Мешкаючи й викладаючи в Радянському Союзі, Соломія Амвросіївна, не зважаючи на численні звернення, довгий час не могла отримати радянського громадянства, залишаючись підданою Італії. Нарешті, написавши заяву про передачу своєї італійської вілли й усього майна радянській державі, Крушельницька стала громадянкою СРСР. Віллу відразу продали, компенсуючи власниці мізерну частину від її вартості.

У [1951](#) році Соломії Крушельницькій присвоїли звання заслуженого діяча мистецтв [УРСР](#), а в жовтні [1952](#) року, за місяць до кончини, Крушельницька, нарешті, отримала звання професора.

[16 листопада 1952](#) року перестало битися серце великої співачки. Поховали С. А. Крушельницьку у Львові на [Личаківському кладовищі](#) поруч з могилою друга і наставника — Івана Франка.

У [1993](#) році у Львові іменем С. Крушельницької названо [вулицю](#), де вона прожила останні роки свого життя. В квартирі співачки відкрито меморіальний музей Соломії Крушельницької.

Пам'ять

Пам'ятна монета

Пам'ятник Соломії Крушельницькій у Тернополі

Сьогодні ім'я С. Крушельницької носять [Львівський оперний театр](#), Львівська музична середня школа, [Тернопільське музичне училище](#) (де виходить газета «Соломія»), 8-річна школа в селі [Біла](#), вулиці у Києві, Львові, Тернополі, Рівному, [Бучачі](#) (див. [Вулиця Соломії Крушельницької](#)).

У Дзеркальному залі Львівського театру опери й балету встановлено бронзовий пам'ятник Соломії Крушельницькій скульптора [Ярослава Скакуна](#). [8 жовтня 2008](#) року в залі театру [«Ла Скала»](#) встановлено скульптурний портрет Крушельницької цього ж автора.^[2] Скульптурні портрети співачки створили [Л. Біганич](#), В. Власов, [Є. Дзиндра](#), Я. Мотика, В. Одрехівський, [Е. Мисько](#) (Львів), О. Пасіка (Київ).

В 1982 році на кіностудії ім. О. Довженка режисером [О. Фіалко](#) був знятий історико-біографічний фільм [«Повернення Баттерфляй»](#), присвячений життю й творчості Соломії Крушельницької. Картина заснована на реальних фактах життя співачки й побудована як її спогади. Партії Соломії виконує [Гізела Ципола](#). Роль Соломії у фільмі виконала [Олена Сафонова](#). Окрім того, створені документальні фільми, зокрема «Соломія Крушельницька» (режисер І. Мудрак, Львів, «Міст», 1994) «Два життя Соломії» (режисер О. Фролов, Київ, [«Контакт»](#), 1997), підготовлено телепередачу з циклу «Імена» (2004), документальний фільм «Solo-mea» з циклу «Гра долі» (режисер В. Образ, студія ВІАТЕЛ, 2008).

В [1997](#) році [Національним банком України](#) була випущена в обіг [пам'ятна монета](#), номіналом у 2 гривні присвячена 125-річчю від дня народження співачки.

18 березня [2006](#) року на сцені Львівського національного академічного театру Опери та Балету ім. С. Крушельницької відбулася прем'єра балету [Мирослава Скорика](#) «Повернення Баттерфляй», що базується на фактах з життя Соломії Крушельницької. В балеті використовується музика [Джакомо Пуччіні](#).

Відкрито меморіальну дошку й меморіальний музей-садибу Соломії Крушельницької ([1963](#), с. Біла Тернопільського району), діють кімната-музей (с. Білявинці Буцацького району), та музично-меморіальний музей у Львові, встановлено надмогильний пам'ятник «Співучий Орфей» на [Личаківському](#)

[цвинтарі](#) ([1978](#), м. Львів; скульпт. [Т. Бриж](#), арх. [Л. Скорик](#)), пам'ятний знак на [Майдані мистецтв](#) (м. Тернопіль), випущено марку і конверт, присвячений 125-річчю від дня народження ([1997](#)). та ювілей. монету ([1997](#)).

Прижиттєвий портрет Крушельницької написала [Я. Музика](#).

[1983](#) на Київській студії художніх фільмів створено фільм «Повернення Баттерфляй» (за мотивами однойменного роману В. Врублевської, режисер О. Фіалко).

[1995](#) відбулася прем'єра вистави «Соломія Крушельницька» (автор Б. Мельничук, І. Ляховський) у Тернопільському обласному драматичному театрі (нині академічний театр). Від [1987](#) у Тернополі проводять [Конкурс імені Соломії Крушельницької](#). Щорічно у Львові відбувається міжнародний конкурс імені Крушельницької; традиційними стали фестивалі оперного мистецтва.

[2010](#) р. відкрито пам'ятник С. А. Крушельницькій у Тернополі.

[21 липня 2012](#) року, в італійському містечку Торре-дель-Лаго, біля м. Віареджо, де протягом липня-серпня [2012](#) проходить 58-й оперний фестиваль «Пуччіні», відбулося урочисте відкриття бронзового погруддя Соломії Крушельницької (скульптор Руслан Іваницький). Ініціатива встановлення погруддя належить Посольству України в Італії, Міськраді Віареджо, фундації «Фестиваль Пуччіні» та здійснено за підтримки фундації «Сімонетта Пуччіні», УГКЦ в Італії.[\[3\]](#).

Цікаві факти

С.Крушельницька в ролі Чіо-Чіо-Сан в опері Д.Пуччіні «Мадам Баттерфляй»

[17 лютого 1904](#) року в міланському театрі [«Ла Скала» Джакомо Пуччіні](#) представив свою нову оперу [«Мадам Баттерфляй»](#). Ще ніколи композитор не був так упевнений в успіху... але глядачі оперу обурено освистали. Славетний маестро почувався розчавленим. Друзі вмовили Пуччіні переробити свій твір, а на головну партію запросити Соломію Крушельницьку. [29 травня](#) — на сцені театру «Гранде» в [Брешії](#) відбулася прем'єра оновленої «Мадам Баттерфляй», цього разу — тріумфальна. Публіка сім разів викликала акторів і композитора на сцену. Після вистави, зворушений і вдячний, Пуччіні надіслав Крушельницькій свій портрет із написом: «Найпрекрасніший і найчарівніший Баттерфляй».

Список використаної літератури:

1. Апросина О.А. Методика музыкального воспитания в школе. – М.: Просвещение, 1983р.
2. Аудіохрестоматія. Навчально – методичний комплект «Музика» , 1 – 4 класи.
3. Бєлова І. М., Корнілова О.В. «Уроки музичного мистецтва у 6 класі» - Київ, Ірпінь, 2007 рік.
4. Волошина О.В., Мільчинко А.В. «Музичне мистецтво 5 клас» - Київ, Ірпінь, 2005 рік.
5. Волошина О.В., Мільчинко А.В. «Музичне мистецтво 6 клас» - Київ, Ірпінь, 2006 рік.
6. Міщенко М.І., Дорогань Л.О., «Музичне мистецтво 7 клас» - Харків «Оберіг», 2007рік.
7. Макаренко Г.М., Наземкова Т.О. «Музичне мистецтво 8 клас» - Харків «Оберіг» 2008 рік.
8. Журнал «Початкова школа» №8, 2001 рік; №11 2007рік; №4 2011рік, №6 2011рік, №5 2012 рік.
9. Печерська Е.П. Уроки музики в початковій школі. К: Либідь, 2001 рік.
10. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо – естетичний цикл. (5 - 11 класи). Київ, Ірпінь, 2005 рік.
11. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в школі. – Тернопіль. Навчальна книга, 2001 рік.
12. Фономатеріали до уроків музики 5 – 8 класи.